

זעומקו של מקרא

דברי עומק
בפרשת השבוע ובמועדים

פרשת חקת

ה'תשפ"ו

בכל ענייני החוברת ניתן לפנות אל: 052-7675895
גור-אריה צור מודיעין עילית
להצטרפות לתפוצת מייל: leshem895@gmail.com

לעומקו של מקרא פר' חקת

רשות להרהר בהן, ומצות פרה אדומה לא נמצאת ביניהן. ואלו הן: אכילת חזיר ולבישת שעטנז וחליצת יבמה וטהרת מצורע ושעיר המשתלח. וכן מובא שם: ושמא תאמר מעשה תוהו הם ת"ל {ויקרא יח-ל} אני ה' אני ה' חקקתיו ואין לך רשות להרהר בהן. ומדוע לא החשיב תנא דבי ר' ישמעאל את מצות פרה אדומה ביניהן.

ולעומקו של מקרא ובשימת לב יש לחלק בין המצוות שאי אתה רשאי להרהר בהן, ובין המצוות שאי אתה רשאי להרהר אחריהן.

המצוות שאי אתה רשאי להרהר בהן הכולנה בטעמן, כגון שעטנז ושעיר המשתלח וכל אלו שנזכרו בברייתא הנ"ל.

והמצוה שאי אתה רשאי להרהר אחריה הכולנה לפקפק בה, היא פרה אדומה. שהרי מצות פרה אדומה אתה כן רשאי להרהר בה ובטעמה, שטעמה ברור ומפורש אמנם על דרך הדרש, כפי שהביא רש"י בפירושו [במדבר יט,ב'] שהיא באה לכפר על עוון העגל.

אלא שאי אתה רשאי להרהר אחריה ולפקפק בה, לומר ח"ו שכביכול נראית

זאת תקת התורה (יט,ב')

לעניין גזירת התורה

זאת תקת התורה (יט,ב') תרגם אונקלוס: דא גזירת אורייתא. ומפרש רש"י: לפי שהשטן ואומות העולם מונין [מצערין] את ישראל, לומר, מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חוקה, גזרה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה.

ויש לשאול במה שונה מצות פרה משאר המצוות, שכולן, כל המצוות, אינן אלא גזירות. כמובא במסכת ברכות [לג:]: שלא יעשה מצותיו רחמים כי אינם אלא גזירות. ופירש רש"י [שם] והוא לא לרחמים עשה אלא להטיל על ישראל חקי גזרותיו להודיע שהם עבדיו ושומרי מצותיו וגזרות חוקותיו אף בדברים שיש לשטן ולעכו"ם להשיב עליהם ולומר מה צורך במצוה זו. עכ"ל.

ותגדל הקושיה, שהרי במסכת יומא סז: בשם תנא דבי ר' ישמעאל מובאות מצוות אחרות שנקראות חוקה ושהשטן הוא יצר הרע משיב עליהן ואין לך

לעומקו של מקרא פר' חקת

טעמה, רק לא יהרהר אחריה לפקפק בה.

ויובן עניינה על פי הרמב"ם בסוף הלכות מקוואות. שהטומאות והטהרות הן דבר התלוי בכוונת הלב. להאמין בכוחן באמונת אומן כלומר באמונה נאמנת במי שנתנן. [וכפרש"י בישעיהו פרק כה פסוק א'].
ולעומקו של מקרא יש לומר שקשר הקב"ה את תוקף המצוה של פרה אדומה עם הרהור טהרתה, מדה כנגד מדה כי כל עיקרה של מצות פרה אדומה באה לכפר על הרהור ע"ז של העגל כנ"ל. ולכן יבוא הרהור טהרה ויתקן הרהור טומאה של ע"ז. ובזה שלא תהרהר אחריה יש תיקון למה שהרהרו אחרי השכינה הק' במעשה העגל.

ואשר על כן גם כל שאר ענייני הטהרות נמשכות אחרי הרהור הלב והאמונה בַּמִּטְהָרָה. וכמו שאמר ר' עקיבא [יומא פרק ח, משנה ט'] לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים הוא מטהר אתכם. וזה הרהור הלב הנכון בעניין הטהרות. כמו כן בעניינינו, לא הפרה מטהרת אלא הקב"ה הוא המטהר דרך מעשה הפרה.

כסותרת את עצמה שמטהרת את הטמאים ומטמאה את הטהורים.

אלא לידע כי גזירה היא מלפניו, וזה שתרגם אונקלוס דא גזירת אורייתא.

ואשר על כל הנ"ל, לכן ייחד הכתוב למצות הפרה גזירה מיוחדת. שלא תהרהר אחריה כי המהרהר אחריה כמהרהר אחרי השכינה הקדושה.

ופירוש זה של להרהר אחריה שהוא מפקפק בה מְכַנֵּן לפירוש אוה"ח הק' בפרשת בחוקותי על הפסוק וְאִם לֹא תִשְׁמָעוּ לִי וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה [כז, יד'] וזה לשונו: לצד שידוע ה' מחשבות לב האדם ותחבולות יצר הרע וגו' לזה דברה תורה כנגד יצר הרע והתחיל כנגד תחילת הפיתוי וגו' מי יאמר כי כן צוה הבורא, וכאשר יִטָּה אֲזַנּוֹ לַהֲרַחֵק אַחֲרֵיהֶם יוֹסִיף יצר הרע להכותו וכו', עי"ש. וכעניין זה פירשו הספורנו והכלי יקר בפרשת חקת.

נמצאנו למדים, איפוא, כי להרהר במצוה או להרהר אחריה הם שני דברים הפכיים. ואשר על כן יכול להרהר בה, במצות פרה אדומה לידע

לעומקו של מקרא פר' חקת

ומאחר ונסבבה חקת הטהרה מחקת
התורה, לכן קרא לחקת הטהרה **תַּקַּת**
הַתּוֹרָה.

ובדרך רמז הוסיף שאם יקיימו מצוה זו
של חקת הטהרה, מעלה עליהם הכתוב
כאלו קיימו חקת התורה אשר צוה ה'.

עד כאן סיכום פירושו של האוה"ח
הק'.

ואשר על כן, תרמוז הפרשה לדרך
לימוד התורה.

כדכתיב **זֹאת הַתּוֹרָה אֲדָם בֵּי-יָמֹות**
בְּאַהֲלָ (יט,יד), ודרשו (זהר חדש
ספרא תנ"א) **אֵין הַתּוֹרָה מִתְקַיֶּמֶת**
אֶלָּא בְּמִי שְׁמַמִּית עֲצָמוּ עָלֶיהָ
ופירושה שם **דְּמִשְׁתַּדְּלִין בְּאוֹרֵיתָא**
לְשִׁמְיָהּ.

וזה שנאמר חקת התורה ולא חקת
הפרה. ותדרש הפרשה כמין חומר

לדרך לימוד התורה:

וַיִּקְחֻ אֱלֹהִים, כנאמר כי לקח טוב נתתי
לכם, תורתי אל תעזובו, **ויחדשו בה**
חידושי תורה, אע"פ שהכל נאמר לך

ויהיה אם כן הפירוש בעל שתי
משמעויות. **שאינ אתה רשאי להרהר**
אחריה כלומר **לפקפק** במעשיה כיצד
תטהר ותטמא כאחד, והמשמעות השנייה
שאינ אתה רשאי להרהר אחריה לומר
שהפרה היא שמטהרת. אלא הקב"ה
הוא שמתהרנו. וכדאומרו חוקה חקקתי.
זאת תַּקַּת הַתּוֹרָה. זאת חוקת הפרה כפי
שחקק המחוקק בתורה לעניין הטהרה.

~~~~~

תַּקַּת הַתּוֹרָה

יש ליתן טעם מדוע יקרא הכתוב
לחוקה זו **תַּקַּת הַתּוֹרָה** ולא חקת
הפרה או חקת הטהרה.

והאור החיים הק' הטעימנו בזה צוף
דבש אמרי אל, כלשונו.

וסיכום דבריו **שעל ידי קבלת התורה**
נבדלנו מן העמים, **ונעשינו** חטיבה של
קדוּשָׁה עליונה לגבי טומאה וטהרה,
מה שאין כן אצל אומות העולם שאין
מטמאין באהל.

לעומקו של מקרא פר' חקת

קד.] ד"ה פה פתוח. **בַּעַת הַמִּכְנָסִים**
פָּנֹר, להיות נחלת הכלל.

מסיני, לכן נאמר וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ.

פְּרֵה אֲדָמָה תְּמִימָה

וְשַׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו. כשולחן הערוך לפני
הסועדים.

ירמוז לפשט רמז, דרש וסוד:

פְּרֵה נוטריקון **פשט** רמז,
אֲדָמָה ירמוז לדרש, **הַמִּדְמָה** מילתא
למילתא,

וְהִנֵּה אֵל נֹכַח פָּנָי אֱהֵל מוֹעֵד מִדְמָה
שִׁבְעַת פְּעָמִים והוא כנגד שבע שנים
שתלמיד יושב על לימודו בהתמדה ואין
אור של גיהנום שולט בו, **כסלמנדרא**
הזאת שאין האור שולט בה. [חגיגה כז.
ורש"י שם].

תְּמִימָה, ירמוז לסוד, שהסוד **מֵאֶחָד כָּל**
הַקְצוּוֹת, ועושה הכל **אֶחָד**, והתמימות
מורה על אחדות הקצוות. כסוד שמע
ישראל וגו' אחד.

וְשָׂרָף הכוונה ילמד באש קדש של
הלימוד. ולמפרע נקרא **וּפָרַשׁ** בשפתיו
את לימודו, כמו שאמרו **כִּי חַיִּים הֵם**
לְמוֹצֵיאֵיהֶם בַּפֶּה. (עירובין נד.)

אֲשֶׁר אֵין-בֶּה מוֹם, **אֲשֶׁר לֹא-עָלָה**
עָלֶיהָ עָל. אם אין בה מו"מ והוא **מִשָּׂא**
וּמִתָּן בְּלִימוּד, הרי **שֶׁלֹּא עָלָה עָלֶיהָ**
עוֹל, שלא קבל על עצמו עול תורה.

אֵת עֲרָה וְאֵת בְּשָׂרָה וְאֵת דָּמָה עַל
פְּרִשָּׁה, הם **אַרְבַּע** חלקי הלימוד, פשט
רמז דרש סוד.

וַנִּתְּתֶם אֹתָהּ את התורה שלמדתם עם
חידושיה, **אֵל אֱלֹעֶזֶר**, וכאמרו **אֶל-**
עֶזֶר, לבקש ממי שהחכמה שלו שיעזור
ללומד בפירושה.

אֵת עֲרָה הוא **הַפֶּשֶׁט** הנגלה לעין כל,
וכשם שמפשיטים את העור.

וְאֵת בְּשָׂרָה הוא **הַסוּד** החבוי מתחת
הפשט הנגלה.

הַפֶּה, הוא **הַלומד** המשרת לפני ה',
וְהוֹצִיא אֹתָהּ את התורה על חידושיה,
אֵל מַחוּץ לַמִּחְנָה ודפירש רש"י [שבת

וְאֵת דָּמָה הוא **הַדְרָשׁ**, על דרך הצחות
הכתוב: וְאֵךְ אֵת דְּמָכֶם לְנִפְשֹׁתֵיכֶם
אֲדָרְשׁ,

לעומקו של מקרא פר' חקת

עומקה של תורה, ואחר יבוא אל המצנה, כפי שאמרו אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו.

וטמא עד הערב.

טמ"א בגימטרי' נ', הם חמישים שערי בינה.

עד הערב

עד שיתקיים בו והערב נא".

כלומר, עד שיגיע לשער החמישים של "והערב נא".

ועוד, שלא יסתפק בנ' שערים אלה, אלא ישאף לנ' שערים ואחד. ואשר על כן מבקשים והערב נ"א.

והשערך אתה. ידרש שערך מלשון רפיון. מי שרפו ידיו בדברי תורה, יעשה כסדר האמור כדי להתחזק, וכבס בגדיו במים ורחץ בשור' במים וטמא עד הערב, ויחזור להמית עצמו באהלה של תורה עד שיתקיים והערב נא, כאמור.

ואסף איש טהור הם התלמידים הטהורים, את אפר הפרה את כל החידושים שנותרו מלימוד התורה הק'

על פרשה, הוא הרמז הפורש מן הפשט מן הדרש ומן הסוד, ורומז על פירושים. והם, ארבעת חלקי הפרד"ס, מעורים זה בזה ומלנים זה לזה, כסוד הכרובים בעת אשר עושים רצונו של מקום, ככתוב קמער איש וליות. (מלכים א, ז, לז)

קמער איש כן יהיה לימוד התורה בכללותה כאיש המערה מכלי לכלי, מפשט לרמז ומרמז לדרש ומדרש לסוד. וליות, שיהיו הפירושים לנית תן זה לזה, (כפירוש הרלב"ג שם), ככתוב (משלי א') כי לנית תן הם לראשך.

ולקח הפהן הוא הלומד מאהבה, כברכת הכהן לברך את עמו ישראל באהבה, עץ ארז הן ההלכות אשר נטועות כארזים עלי מים. ואזוב הם ספרי המוסר המלמדים כיצד להתנהג בעונה כאזוב. ושני תולעת היא ההתמדה כפי שאמרו שלומד שבע שנים עד שיוצאת תולעת מאש לימודו הנקראת סלמנדרה. והשליף אל תוף שרפת הפרה, ויבלול את כולן בלימודו.

וכבס בגדיו. בגדיו הם חידושי שבהם הוא מתלבש, יהיו מלובנים ללא רבב. ורחץ בשור' במים, בשרו הוא מה שמתחת ללבוש והוא

לעומקו של מקרא פר' חקת

ויהיה **אָפֶר הַפָּרָה** כמין נוטריקון וידרש כמין חומר: אפ"ר **אֵלֶף פִּי רַבֵּנן** הפר"ה האומרים **פֶּרוּשֶׁם הָעֶרֶב**, שהאוסף את דברי התורה הנאמרים בישיבה, כְּמִכְסֵּס וְכַמְלֵכֵן את בגדיו ולבושו לחיי העולם הבא,

וְהִתְּהָ לַעֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל סדר לימוד זה יהיה ל**מִשְׁמֶרֶת**, שתהא התורה שומרת על לומדיה, וכפיוטו של האר"י הק' בהקדמתו לסעודת שבת שחרית: **וְאֵלֶין מַלְּאִי יְהוֹן לְרַקִּיעֵיָא**. וּמִמֶּן מָאן שְׂרָיָא. הָלָא הָהּוּא שְׁמַשְׁא, שחידושי התורה האלה יהיו לשבעה רקיעים שם שוכן מְעוֹנִים שמש ומגן ה' אלקים. והיינו דאמרו תורה **מַגֵּנָא וּמַצְלָא**. **מַגִּינָה עַל לומדיה ומצילתם**.

וְלִגְרָ הֶגֶר בְּתוֹכָם, היא הנשמה הק', הגרה בתוכם של הלומדים עד עת פקודה.

לְחֻקֵּי עוֹלָם. שעל ידי כך יעיד רבון העולמים על כנסת ישראל הן על **כְּפִים חֻמְתֵּיךְ חוֹמְתֵיךְ נִגְדֵי תְּמִיד** (ישעיה מט, טז).

וכמדרש רבה (שה"ש פר' ח'), מאי הן על **כְּפִים חֻמְתֵּיךְ חוֹמְתֵיךְ נִגְדֵי תְּמִיד**, כְּשֵׁם שְׂאֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְאָדָם לִשְׁכַּח כְּפוֹת יָדָיו, כִּךְ וְאִנְכִי לֹא אֶשְׁכַּח. לְחֻקֵּי עוֹלָם, ואהיה לה חומת אש סביב, לעולם הזה ולעולם הבא.

ולית מילתא דלא רמיזא באורייתא, וכפי שאמרו חז"ל (ברכות טז תוס' שם) על סמיכות הפסוקים **מֵה-טָבוֹ אֶהְיֶיךָ**

באש קדש, **וְהִנֵּי מִחוּץ לַמִּתְּנָה** ויפיץ את התורה הק' ברבים כעין **יפוצו מעינותיך חוצה**.

בְּמָקוֹם טָהוֹר, זה יהיה לנחת רוח בעולם עליון, הוא המקום הטהור.

וְהִתְּהָ לַעֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל סדר לימוד זה יהיה ל**מִשְׁמֶרֶת**, שתהא התורה שומרת על לומדיה, וכפיוטו של האר"י הק' בהקדמתו לסעודת שבת שחרית: **וְאֵלֶין מַלְּאִי יְהוֹן לְרַקִּיעֵיָא**. וּמִמֶּן מָאן שְׂרָיָא. הָלָא הָהּוּא שְׁמַשְׁא, שחידושי התורה האלה יהיו לשבעה רקיעים שם שוכן מְעוֹנִים שמש ומגן ה' אלקים. והיינו דאמרו תורה **מַגֵּנָא וּמַצְלָא**. **מַגִּינָה עַל לומדיה ומצילתם**.

לְמִי נִדָּה לטהר את הלומדים כמו מי מקוה טהרה, **חֲטָאֵת הוּא** לְחֲטָאֵם ולזככם.

חֲטָאֵת הוּא, לימודו יהיה לו כקרבן חטאת לפני ה', כמו שנאמר (ברכות ה.) בחסד ואמת יכופר עוון שכל העוסק בתורה מוחלין לו כל עונותיו.

וְכִכְסֵּי הָאֶסֶף אֶת אֶפֶר הַפָּרָה אֶת בְּגָדָיו.

לעומקו של מקרא פר' חקת

שהתורה מטהרת אותם שנאמר: (הושע יד, י') **כִּי יִשְׁרִים דְּרָכֶי ה'** צדקים ילכו בכם, ויטמאו את נושאייהם אלו המתרברבים ומתנשאים על תלמידי החכמים כקרח שהתנשא על משה רבנו הענו מכל האדם, ועליו נאמר: [שם בהושע] **וּפְשָׁעִים יִפְשְׁלוּ בָם. שְׁמִי הַפְּרָה הַמְּשׁוּלִים לְמִי תוֹרָה, מִטְּמָאִים אֵת נוֹשְׁאֵיהֶם,** כן התורה לא תגן על המתנשאים עליה, המתחזים לטהורים, וכגון קרח ועדתו, ובזה ינתן טעם לסמיכות הפרשיות קרח וחקת.

ועל דרך הצח, ירמזון לכך שמות הפרשות קרח-חקת, שיש בהן אותיות משותפות קח-חק, וקרח לקח לעצמו מקח רע וכמובא בסנהדרין פרק חלק [קט:]: **וַיִּקַּח קָרַח** אמר ריש לקיש **שלקח מקח רע** לעצמו. לכן האות ר המורה על רע היא בתוככי שמו: קרח. ובמקום קח מקח טוב, שהיא התורה שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ד, ב): **כִּי לִקְחַת טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרַתִּי** אל תעזבו, לקח מקח רע ונהיה קרח, ולא השכיל לפרשת חקת לקחת את האות ת של אמת התורה להיות לו לחק. שכן חק עם ת של האמת הרי חקת התורה.

יַעֲקֹב בְּנֵחָלִים נָטְיוֹ וגו'. (במדבר כד, ה'ר').

מדוע נסמכו נחלים לאהלים לומר לך מה נחלים מעלין את האדם מטומאה לטהרה, אף אהלים של תורה מעלין את האדם מכף חובה לכף זכות. ואשר על כן קשר הכתוב את טהרת הפרה לטומאת אהל עד שדרשו חז"ל, אדם כי ימות באהל, באהלה של תורה. שאהל התורה מטהר את האדם, ומעלהו מכף חובה לכף זכות, כטהרת אפר הפרה.

~~~~~

לעניין סמיכות הפרשיות קרח-חקת

נֹאמַר עַל יְדֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ: אֲמַרְתִּי אֲחַפְּמָה וְהָיָא רְחוּקָה מִמֶּנִּי (קהלת ז, כג') ודרשוהו במדרש תנחומא על מצות פרה אדומה, ופירושו שרחוקה משכל אנוש, כיצד אותם המים גם יטהרו וגם יטמאו. יטהרו את הטמא, ויטמאו את נושאייהם.

ולעומקו של מקרא נאמר: יטהרו את הטמא אלו תלמידי חכמים בעלי ענוה

לעומקו של מקרא פר' חקת

ולכאורה היה לו לכתוב: **וְהַנּוֹשֵׂא מִי-הַנֶּגֶד יִכָּבֵּס בְּגָדָיו**. ומדוע הוציאו הכתוב בלשון **מִנֶּה**, מפרש רש"י לומר לך שְׁמִי חטאת אינן מטמאין עד שיהא בהן שיעור הזאה.

ועדיין יש לשאול, לכתוב רחמנא **וְהַנּוֹשֵׂא מִי-הַנֶּגֶד בְּשִׁיעוֹר הַזֹּאת יִכָּבֵּס בְּגָדָיו**, יש לומר שאין דרכה של תורה לפרט בדיניה ובגופי תורה כל כך.

וכן אמרו יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים. ופירש רש"י שם (בראשית כד, מב') **שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה**, והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה. וכגון: **וּמִנֶּה מִי-הַנֶּגֶד יִכָּבֵּס בְּגָדָיו**, והכוונה ל**הַנּוֹשֵׂא מִי-הַנֶּגֶד יִכָּבֵּס בְּגָדָיו**.

ועדיין יש לשאול, לכתוב רחמנא **וְהַנּוֹשֵׂא מִי-הַזֹּאת יִכָּבֵּס בְּגָדָיו**. ויפורש **וְהַנּוֹשֵׂא מִי-הַנֶּגֶד בְּשִׁיעוֹר הַזֹּאת יִכָּבֵּס בְּגָדָיו**. ובזה נרויח גופי תורה ורמיזה כאחד.

ולעומקו של מקרא יֵאמֶר שבמילה **וּמִנֶּה** רמוזים שני הדברים כאחד. גם הנושא וגם שיעור הזאה. וכך יהיה הלימוד, על דרך אל תקרי: אל תקרי

ואשר על כן נסמכו הפרשות קרה-חקת ליתן לב להתרחק מן הרע המטמא את הטהורים ולקחת לקח טוב של חקת התורה שמטהרת את הטמאים.

~~~~~

הַמִּזְהָ טָהוֹר

וּמִנֶּה מִי-הַנֶּגֶד יִכָּבֵּס בְּגָדָיו (יט, כא') **לפשוט** הכתוב משמע לכאורה שהמזה נטמא טומאת בגדים, שנאמר **יִכָּבֵּס בְּגָדָיו**, אך רבותינו לא פירשו כן, והביא רש"י את דבריהם שאמרו (יומא יד. נדה ט.) **שְׁהַמִּזְהָ טָהוֹר. וְהַנּוֹשֵׂא** את מי הנדה הוא שנהיה טמא.

ויש ליתן את הדעת מדוע תכתוב התורה הק' **הִפַּךְ כּוֹונָתָה**. שהרי כוונתה לומר כרבותינו, שהמזה טהור. ומדוע תכתוב שהמזה טמא טומאת בגדים, בעוד שאמרו רבותינו שְׁהַמִּזְהָ טָהוֹר.

וממשיך רש"י בפירושו וזה [שהתורה אמרה שהמזה יִכָּבֵּס בְּגָדָיו] בא ללמד שהנושא מי החטאת טמא טומאה חמורה לטמא בגדים שעליו.

לעומקו של מקרא פר' חקת

ויאמר משה, כביכול עונה לו משה
והרי אתה משה כלפי חסד, שלא אלקה.
עונה לו הקב"ה, כשם שאני משה כלפי
חסד שלא תלקה, כן אתה ה'יה משה את
העם כלפי חסד ולכך זכות. הכא נמי,
הקב"ה משה כלפי חסד כאשר מזה עלינו
מי חטאת להיות טהורים לפניו.

~~~~~

וְלִמָּה הֶעֱלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָבִיא
אֵתָנוּ אֶל-הַמָּקוֹם הַרְעָה הַזֶּה לֹא |
מָקוֹם זָרַע וְתֹאנָה וְגִפְלוֹ וְרִמּוֹן וּמִיִּם
אֵין לְשִׁתּוֹת. (כ,ה')

היה לו לכתוב אל המקום הזה, ולפי
התלונה מובן ממילא שהמקום הזה לא
טוב. ומאי אל המקום הרע הזה.

ויש לומר, הרע הוא יצר הרע.
והמזכר הוא מקומו של הסטרא אחרא,
של השבאי הנורא הלא הוא היצר הרע.
לכן אמרו אל המקום הרע הזה, אל
המקום שבו נמצא היצר הרע הזה.
ורמזה התורה בזה שיצר הרע לא הוא
המפיל את האדם, אלא האדם הוא
המפיל עצמו בהביאו עליו את היצר
הרע, וכן כאשר אינו מתגבר על יצרו.

ומנה אלא ומנה. ומנה כוונתו שיעור
מועט, וכמה, כדי הזאה.

ועדיין צריך ללמוד נושא מנה. וכך
הוא הלימוד על דרך אל תקרי ועל דרך
הרמז, דליכא מילתא דלא רמיזא
באורייתא:

אל תקרי מנה, אלא חלקהו לשתי תיבות
מה זה. וכדרך שאמר לו הקב"ה למשה
מנה בידך, מנה כתיב וקרינן מה זה.
מה זה בידך. והתיבות מה זה בידך,
ירמזון על הנושא. שכן דרך הנושא
לשאת בידו.

וכן פירש רש"י בשמות ד,ב' אל תקרי
מה זה בידך אלא מנה שבידך.

הרי שנרמז במילה ומנה מן-הנדה גם
הנושא מן-הנדה, וגם שיעור הזאה.

והשתא דאתית להכי נימא ביה מילתא
על דרך הצח:

מנה בידך ויאמר משה. פירש רש"י
שם על פי מדרש רבה מנה שבידך אתה
צריך ללקות. שחשדת בכשרים. רמז
לו שסיפר לשון הרע על ישראל באומרו
לא יאמינו לי, ותפש אומנתו של נחש.
ולכן ויהי המטה לנחש.

לעומקו של מקרא פר' חקת

אינם יודעים שאדרכה, על מנת כן
הַעֲלֵם. שמכאן ואילך יכולה להיות להם
רק עליה.

**ועוד יש ליתן טעם לאומרם לא
מקום זרע ותאנה וגפן ורמון.**

מדוע יהפכו את סדר שבעת המינים
הכתובים בתורה, (דברים ח,ח) אֶרֶץ
חֹטֵה וְשֹׁעֲרָה וְגֶפֶן וְתֵאנָה וְרִמּוֹן וגו'.

ויש לומר שבזה התכוונו לקנותר,
ולמצוא תואנה. לכן הקדימו לגפן את
התאנה.

ועוד יש ליתן טעם מדוע הזכירו רק
ד' מינים ולא ז'. **ויש לומר** שהארבע
מינים הנזכרים הם הסבר למה שאמרו
אֶל הַמָּקוֹם הַרְעָה הַזֶּה, אל המקום שבו
יצר הרע שולט: וידרש ועל דרך הצח:

זה שאמרו **לא מקום זרע** והוא כנגד
זרע התבואה, שהוא חיטה מלשון **חטא**,
וכוונו במלה **זרע** לומר **זה רע**. **ותאנה**
שאין במקום הזה יראה ובושה, ככתוב
(בראשית ב, כה) **וְלֹא יִתְבַּשְׁשׁוּ, וַתִּקַּח**
מִפְרִיָּו וַתֹּאכַל (ג, ו'), ופירש רש"י נָשָׁם
שתאנה הוא העץ שאכלו ממנו. וגפן
שאין במקום הזה שמחה כשמחת היין

וכעין זה יובן פיוט הסליחות ביום
הכפורים: "ועל חטא שחטאנו לפניך
ביצר הרע". והרי כל החטאים כולם
אדם חוטא ביצר הרע. אלא כך יהיה
מובנו: בנוסף לשאר החטאים שחטאנו
על ידי יצר הרע שנכנענו לו, מבקשים
אנו סליחה על חטא שחטאנו לפניך בכך
שהבאנו עלינו את יצר הרע, שפתחנו
לו את הדלת ואפשרנו לו להכנס אל
תוכנו, ועל כל פנים שלא מנענו ממנו
להכנס.

וזה שאמרו **וְלִמָּה הִעָלִיתֵנוּ מִמִּצְרַיִם
לְהָבִיא אֵלֵינוּ אֶל-הַמָּקוֹם** שבו נמצא
השבאי **הרע הזה**, הנקרא יצר הרע,
שעיקר חיותו במדבר. ולכן אמרו **וּמִיָּם
אֵין לְשָׁתוֹת**. וכפי שנאמר במסכת שבת
[כב.] אמר רב כהנא דרש רב נתן בר
מניומי משמיה דרב תנחום מאי דכתיב
{בראשית לז-כד} והבור רק אין בו מים
ממשמע שנא' והבור רק איני יודע שאין
בו מים אלא מה ת"ל אין בו מים מים אין
בו אבל נחשים ועקרבים יש בו.

ועל דרך הדרש יאמר: **וְלִמָּה
הִעָלִיתֵנוּ**, עשה הקב"ה שְׁפָל הגדול
מחברו **יצרו גדול** ממנו. **כדי שיעלה**
עוד ועוד לגדולה בדרכי ה', ובעלייתו זו
יתגבר ויגביר עוד חיל כנגד יצר הרע.
והמתלוננים **לא הבינו** כי זו הדרך
לעלות, ואמרו **וְלִמָּה הִעָלִיתֵנוּ**. והם

לעומקו של מקרא פר' חקת

ויש לעיין, מדוע ידברו אליו ב"גוף שלישי", כְּדַבֵּר תלמיד לרבו. מדוע לא יאמרו לו "תן מימך".

ולעומקו של מקרא יאמר שרצה הקב"ה שיכוונו כוונה כפולה, גם להקב"ה וגם לסלע. וכך יתרבה כבוד שם שמים, כי זו היתה תכלית הדיבור. שאין הסלע נותן מים מעצמו, אלא הכל על פי הדיבור. לכן **ונתן מימיו**, יהיה כוונתם: ונתן הקב"ה מימיו.

^^^

ודברתם לעיניהם

ודברתם אל-הסלע לעיניהם. והשקית את-העדה ואת-בעירם. ויך את-הסלע במטהו פעמים. (כ,יא')

יש לשאול, מדוע יאמר **לעיניהם**, והרי באזניהם הוי ליה למימר, שהרי אמר לו **ודברתם**. ועוד, מדוע יקפיד כל כך הקב"ה על הדיבור, והרי ההכאה גם היא נס גדול. ובודאי שאינה כפירה ח"ו.

ויש לומר שרצה הקב"ה להמשיך כאן את נס מעשה סיני. שנאמר בו (שמות כ יח) **וכל העם ראים את הקלת. ואין**

ככתוב (שופטים ט,יג') **תירוש המשמח אלהים ואנשים**, וגם אמרו חז"ל שגפן הוא היה הפרי האסור. **ורמון** שאין במקום הזה אפשרות להיות מלאים מצוות כרימון, **ומים אין לשותות**. ואין כאן מים המשולים לתורה שתהיה תבלין ליצר הרע. ובאלו הדברים רצו להצדיק תלונותיהם.

^^^

ונתן מימיו

ודברתם אל-הסלע לעיניהם ונתן מימיו (כ,ח')

ונתן מימיו. מפרש הכלי-יקר שדברים אלו היו צריכים לומר לסלע. **ונתן מימיו**. כלומר מאי **ודברתם אל-הסלע**, כה תאמרון לו: **ונתן מימיו**.

ויש ליתן טעם בדבריו היכן מרומזין מיליו. ויש לומר, ממה שכתוב בתריה: **ונתן מימיו והוצאת להם מים מן-הסלע**, כי אם "**ונתן מימיו**" הוי סיפור הדברים, אין צריך עוד לומר "**והוצאת להם מים**" שהרי כבר נתן מימיו. אלא על כרחך אלו הדברים שהיו צריכים לומר לו: **ונתן מימיו! ואז יתקיים והוצאת להם מים מן-הסלע**.

לעומקו של מקרא פר' חקת

פָּה [וּדְבַרְתֶּם], **עֵין** [לְעֵינֵיכֶם], **מִים** [וְהוֹצֵאתָ לָהֶם]. נוטריקון **פֻּעָמִים**. ומשלא עשה כן ולא קיים **וּדְבַרְתֶּם לְעֵינֵיכֶם** אלא הכה, לכן הוצרך להכות במטהו **פֻּעָמִים**, לקיים **פָּה** [וּדְבַרְתֶּם], **עֵין** [לְעֵינֵיכֶם], **מִים** [וְהוֹצֵאתָ לָהֶם], והיינו נוטריקון **פֻּעָמִים**.

^^^

שְׁמָעוּ-נָא הַמִּרְיִים (כ,י')

יש לשאול, מדוע יבחר אדון הנביאים בהיגד קשה זה, **הַמִּרְיִים** שמשממע ממנו כאילו מקפיד על דלת העם הנמצאים בצרה ונפשם צחה למים.

ולעומקו של מקרא יאמר שאדרבה, גילה כאן משה רבנו את **ענותנותו**.

שמאז נאספה מרים אל עמה, נגנזה הבאר, וחזרה בזכות משה. ולא רצה משה לתלות **בו** את זכות הבאר אלא **בַּמִּרְיִים** אחותו שנאספה אל עמה, לכן כתיב חסר, **הַמִּרְיִים**, שמזכיר את שמה של מרים.

מים אלא תורה. לכן נאמר **וּדְבַרְתֶּם לְעֵינֵיכֶם** והוא כגילוי **שכינה**. ואשר על כן נכתב חסר ללא ג' ווי"ן. **לואים** אֶת הַקּוֹלוֹת. כי ג' ווי"ן הוא שם ק' מע"ב שמות, הוא המלאך הממונה על גילוי **שכינה**. ונכתב חסר לומר לך "אני ולא מלאך".

ועוד יש לשאול, מדוע יודיע הכתוב **וְאֶת-בְּעִיָּרָם**. ולא ואת מקניהם.

ועל דרך **הצח והרמז**, ירצה לומר שרמז להם הכתוב כי לא **קִנְיָנָם** הם המים האלו, אלא **רצון הבורא** הם. ונרמז במילה **בְּעִיָּרָם**. וחלקהו לשתי מלים: **בְּעִי - רָם**. **רצונו של רָם**.

וכפיוטו של אבן עזרא בפיוט **צמאה** נפשי: **רָם** על כל כבודו כל **פָּה** יחיה הודו ברוך אשר בידו **נפש כל חי**. לכן אמר **בְּעִי - רָם**.

ועוד יש לשאול, מדוע יצטרך משה לעגמת נפש כפולה, ולהכות **פֻּעָמִים**. ועל דרך **הצח וְהַרְמֵז**, **שמדה כנגד מדה** היתה **פָּה**. שאמר לו הקב"ה ג' דברים: **לדבר, לעיניהם, ולהוציא מים**. והם כנגד אומרו: **פֻּעָמִים**. שהוא נוטריקון: **פ, ע, מִים**.

לעומקו של מקרא פר' חקת

ועוד, על דרך הצח, אמרו: מה ראיתם כי אמרתם המרים, על כן יאמר מריתם למורים.

^^^

דרשת לא-האמנתם

יען לא-האמנתם פי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את-הקהל הזה אל-הארץ אשר-נתתי להם (כ,יב)

יש להבין כוונתו באמרו לא האמנתם.

והרי כבר הכריז הקב"ה על משה תמונת השם יביט, ובמראה ולא בחידות, ובכל ביתי נאמן הוא.

ויש לומר, על דרך הלשון, הפעל להאמין ישמש בשני אופנים. האחד פועל עומד, לעצמו, לאדם המאמין את עצמו, אשר עובד על עצמו להתחזק באמונה, והאופן השני הוא פועל יוצא, להאמין את השני. את זולתו. לגרום לזולתו להאמין. כבניין לשוני של "הפעיל".

וכדרך שיאמר פעל עומד אוכל [לעצמו], ופעל יוצא להאכיל [את האחרים]. כן יאמר להאמין לעצמו,

ועוד, על דרך הצח, אמר בה' הידיעה המרים, והיא נשמעת גם כה"א התמיהה המרים. וכאילו שואל המרים אנחנו שבזכותה היתה הבאר? הרי זכותה של מרים עמדה לה שלא היתה צריכה אפילו לדבר אל הסלע. ובזה גילה לפנייהם ענותנותו, שאפילו לדרגת מרים לא הגיע.

~~~~~

על אשר-מריתם את-פי למי מריבה (כ,כד)

מריתם את-פי. לכאורה הוא דבור קשה. אך בשימת לב נראה למעין כי דבר אליהם דבור של כבוד. שמשמע ממנו לא רק המראה כשל זקן ממרא ח"ו, אלא משתמע ממנו לשון תמורה, חילוף הדברים. שנאמר מריתם את-פי למי מריבה. שהחלפתם דברי. אמרתי ודברתם אל הסלע, ואתם דברתם אל הקהל. וכן החלפתם דבור בהכאה. והוציא הכתוב בלשון קשה של המראה לקיים מדה כנגד מדה. כנגד שאמרו שמעו-נא המרים, אמר להם הכתוב למורים למורי הדרך של העם: על אשר-מריתם.

לעומקו של מקרא פר' חקת

ויש לעיין מה עניין המידה כנגד מידה שיש כאן: יען לא-הֶאֱמַנְתֶּם לָכֵן לֹא תָבִיאוּ אֶת-הַקֶּהֱל הַזֶּה אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַתִּי לָהֶם (כ,יב)

ויש לומר, שארץ האבות היא אשר עיני ה' אלקיך בה וכו', וכל תכליתה היא לקדש בה שם שמים. ומאחר ולא האמנתם את הקהל להקדישני במדבר, לכן לא תוכלו להאמינם להקדישני בארץ. שכל לכתנו במדבר בדרך האמונה הוא כדי להכין אותנו בעת לכתנו אל ארץ האמונה.

ואשר על כן נאמר לָכֵן לֹא תָבִיאוּ וגו'. והוא מדה כנגד מדה והוא על דרך הפשט.

ולעומקו של מקרא יאמר, שהדגיש הכתוב אֶת-הַקֶּהֱל הַזֶּה. לָכֵן לֹא תָבִיאוּ אֶת-הַקֶּהֱל הַזֶּה אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַתִּי לָהֶם.

ויקאמרו: את הַקֶּהֱל הזה אינכם מביאים, אבל מביאים אתם לעתיד לבא את כל נדְחֵי יִשְׂרָאֵל אשר אמר ה' עוד אֶקְבֹּץ עָלָיו לְנִקְבְּצָיו, ובראשם שבעת הרועים הנאמנים ומשה ואהרן בראשם.

ולהאמין את השני. כלומר לגרום לשני שיאמין.

אלא שבש"ש א.מ.נ. אין פועל עומד. אלא רק פועל יוצא הנקרא הפעיל. כמפעיל את האחרים. וכוונתו של המְרוֹמֵם אותנו מכל הלשונות לומר לנו שאין האמונה נבחת כשהיא לאדם לעצמו. אלא כל אמונה - בזה היא נבחת, האם היא מפעילה אמונה גם אצל זולתו. לכן יקרא גם לעצמו וגם לאחרים מְאֲמִין.

ואשר על כן, עיקר הקפידה של הקב"ה שלא האמינו את העם, כלומר שלא גרמו לעם להאמין. שאם היו רק מדברים אל הסלע והוא עושה רצונם היו כולם מאמינים מכח קל וחומר המובא ברש"י.

וכן רמזו כאן הרמב"ן באומרו: ויהיה "לא האמנתם בי" - יוצא אל בני ישראל, וכן רמזו כאן הכלי יקר באומרו: "לא האמנתם בי" - לא גרמתם לאחרים להאמין בי.

וזה שבאה עליהם התביעה, יען אשר לא האמנתם. אשר לא גרמתם לעדה להאמין.

לעומקו של מקרא פר' חקת

על דרך זו של האוהב ישראל מאפטא, יש להבין לעומקו של מקרא את ההכאה בצור בפרשת בשלח. שכן המילה צור מורכבת מאותיות צד"י ו"ן רי"ש. ואותיות המילוי שלהם יוצרות את האות יו"ד. שבצור היה צריך לגלות את היו"ד בעוד שבסלע היה צריך לגלות את המים.

ואשר על כן יבואר כי צור הוא חוזק רוחני וסלע הוא חוזק גשמי.

והבדל זה בין צור ובין סלע זועק מבין פסוקיו של דוד המלך:

**הֲיָהּ לִי | לְצוֹר מְעוֹן לְבֹא תָמִיד
צוֹיֶתָ לְהוֹשִׁיעַנִי כִּי-סִלְעִי וּמְצוֹדֹתַי
אָתָּה. [תהלים ע"א פס' ג']**

ואשר כי כן, מבקש כאן דוד המלך כי כשם שנתן לו חוזק גשמי היינו סלעי ומצודתי אָתָּה, כן הֲיָהּ לִי לְצוֹר מְעוֹן לְבֹא תָמִיד, והיינו חוזק רוחני. והיא בקשתו: צוֹיֶתָ לְהוֹשִׁיעַנִי.

וכפי שמפורש בארוכה בפרשת קרח על ההבדל בין ארץ ואדמה.

ובו מבואר כי כל אשר ברא הקב"ה בעולמו ברא במיזוג הגשם והרוח. ואשר על כן תקנו לנו לומר "ומפליא

ומוכח מכאן שאין הפגם ח"ו במשה ואהרן, אלא מכיון שלא הגיע העם לדרגת האמונה של משה ואהרן, יהושע שהוא כפני לבנה הוא יכניסם. ולעתיד לבא כאשר תהיה הארץ מלאה דעה את ה' והיא דרגת האמונה הגבוהה, יהיו משה ואהרן בראש המביאים את הקהל שבעולם הזה אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַתִּי לָהֶם לְעוֹלָם הַבָּא.

בענין ההבדל בין צור לסלע

בפרשתנו נאמר ודברתם אל הסלע. ובסוף בשלח ציוה הקב"ה להכות בצור. ויש להבין ההבדלים בין צור ובין סלע. ויובן על פי האוהב ישראל מאפטא, שהמים לא היו יצירה חדשה בסלע. אלא הם היו חבויים ואצורים בו.

שכן האותיות האמצעיות ממילוי האותיות סל"ע היא מים. כיצד: המילה סל"ע תכתב סמ"ך למ"ד עי"ן. וכשתחבר האותיות האמצעיות תקבל מי"ם. ועל ידי הדיבור אל הסלע יתגלו המי"ם הצפונים בו, באותיותיו.

לעומקו של מקרא פר' חקת

וכן במעשה בראשית, השמים שהם רוחניים, גער בהם הקב"ה "יהי רקיע" עד שנמתחו מגערתו. וגערת הקב"ה כמוה כהכאה. ודבור ואמירה רכה יולידו את הדברים הגשמיים, ובכך מתגלה כוח השם במלוא עוזו ותפארתו.

כן כאן בענינינו: הצור שהוא רוחני כנ"ל, נאמרה בו הכאה. והסלע שהוא גשמי, כנ"ל, צריך דבור רוחני. לכן נאמר בו דבור. ודברתם אל הסלע. כדי למזג את הרוחני בגשמי ואת הגשמי ברוחני, כמעשה הבריאה.

ולעומקו של מקרא יאמר שעל כך באה התביעה מהקב"ה על משה ואהרן על אשר הכו בסלע ולא דברו אליו, ובכך מנעו את המיזוג של הרוחני בגשמי.

ואם היו מדברים אל הסלע היה מתקיים להקדישני, כי היו כולם רואים כיצד הסלע עולה בדרגתו לדרגת "צור", והיו כולם עושים ק"ו בעצמם שכל אחד יכול לעלות בדרגה ליותר רוחני ע"י דבור קדוש.

לעשות", ופירש הרמ"א (שו"ע או"ח סימן ו') שקושר רוחני בגשמי.

כן גם בענינינו. צור הוא רוחני, סלע הוא גשמי. פירוש: צור הוא אמנם סלע, אך הוא מבטא את הרוחניות שטבע הקב"ה בסלע הגשמי. והמים שבסלע הם הרוחני שבגשמי, והיו"ד שבצור היא רוחני שברוחני. וכשאמר להוציא מן הצור מים, כוונתו בזה שעל ידי ההכאה יתגלה היו"ד העליונה שבכתר העליון שהיא בין מים עליונים למים תחתונים, והיא היו"ד שבין מ"ם למ"ם שבין מים למים. שכן נכתבת המילה מ"ם במילואה, מ"ם יו"ד מ"ם, וממנה מן היו"ד שבתווד מושפעים המים מזה ומזה עליונים ותחתונים.

ועל פי זה יבואר

מדוע צויה הבורא

הכאה לצור ודיבור לסלע

ויש לומר כי כן גזרה החכמה העליונה, שהדברים הרוחניים יתגלו על ידי הכאה גשמית, והדברים הגשמיים יתגלו על ידי דיבור רוחני, כדי למזג את הרוחני בגשמי.

לעומקו של מקרא פר' חקת

מרוחניות וגשמיות כאחד, כעיניים הללו שהן מצד אחד בשר ודם, ומאידך בהיות הנשמה באפו של האדם רואה הנשמה הרוחנית דרך העיניים הגשמיות. ובהיות האדם כעין עולם קטן, כן תלמדנה העיניים על היות העולם בנוי ממיזוג הגשמי והרוחני.

שהרי העין הגשמית, לא תראה לעולם אם לא **שהנשמה הרוחנית** היא שרואה דרכם. ובהינטל הנשמה לעת פקודה, לא תוכל העין לראות אפילו בשלימותה.

ואשר על כן נאמר **לְעֵינֶיךָ**. לגלות לעין כל את **ההשגחה הפרטית** של הבורא על בראיו. ולכן חִבְרוּ יחדיו ההכאה והדיבור, הצור והסלע, להביא את העם לדרגה רוחנית גבוהה של **הִיָּה לִי לְצֹרֵר מְעוֹן לְבוֹא תְּמִיד צוֹיֹתָ לְהוֹשִׁיעֲנִי כִּי-סִלְעִי וּמְצוֹדֹתַי אֵתָהּ**. לגלות לעין כל כיצד הקב"ה משיגח על בראיו בהיותו כביכול קושר תמיד הרוחני בגשמי.

^^^

וההכאה בגשמי, במקום **להעלותו השפילתו**. והמים שיצאו ממנו נהיו **למי מריבה**. כי הוטלה מריבה בבריאה בין הכוחות הרוחניים והכוחות הגשמיים, ותכלית הדבור היתה להביא למיזוגם זה בזה, כמעשה הבריאה.

וזה שנאמר להם **יַעַן לֹא-הָאֱמַנְתֶּם בְּי לְהַקְדִּישֵׁנִי** כי ההאמנה קושרת את הרוחני בגשמי, ומעלתהו בקדושה.

לכן הדגיש הכתוב לומר **לְעֵינֶיךָ**. ודְּבַרְתֶּם אֶל-הַסֵּלַע **לְעֵינֶיךָ**. שכן כל **עיניים** שמקרא יהיו מורים לעומקן של דברים על כוחות רוחניים **והשגחה פרטית**.

וכמובא בפר' עקב, (דברים יא, יב) **אֲרָץ אֲשֶׁר-ה' אֱלֹהֶיךָ דִּבֶּר אֲתָהּ תְּמִיד עֵינֶי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מְרִשִּׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה, וְהִיא הַשְּׂרָאָה הַשְּׂכִינָה וּמַלְכוּת ה' בַּעֲלָם**.

ואשר על כן נאמר בפרה אדומה **וְשַׁרְף אֶת-הַפָּרָה לְעֵינֶיךָ**, להבחין **בהשגחה הפרטית** כיצד אפר הפרה מטהר את הטמאים, ומטמא את הטהורים על ידי גזירת מלך.

וענין העינים הוא, שהרי אין לך אבר שבגוף שמלמד על היות האדם בנוי

לעומקו של מקרא פר' חקת

ליתרו יספר לפי לשון ראשון של לאות ותשישות, את כל המאורעות אשר ארעו להם בדרך. אבל לאדום אומר בלשון השני מלשון תלות.

שכן ברכת עשו תלויה בברכת יעקב. שכך אמר לו יצחק אביו והיה כאשר תריד ופרקת עליו מעל צנארה שרק אם לא ישמרו בני ישראל את המצות אז תחול ברכתו לעשו. ותלה את ברכת עשו ביעקב.

ולכן נאמר לו לעשו, **אתה ידעת** מה שלא אמר כן ליתרו. וכוונתו ידעת מאז ומעולם, את תלות ברכתך ביעקב. וזה כוונתו את כל התלואה. בה"א הידיעה. את התלות שלך בנו. ומעתה לא אתה נשתעבדת ולא אותך הוציא הקב"ה ממצרים ולא לך ניתנה התורה, ולכן לא לך ראוי הארץ.

ועל כן ידויק על נכון גם מה ששינה בלשון, שלאדום אמר אשר מצאתנו, ולא אמר בדרך, וליתרו אמר אשר מצאתם בדרך.

כי ליתרו יספר את הקורות אותם בדרך והיינו תלואה. ולאדום יאמר בלשון

ישראל ואדום ואומרם התלואה אשר מצאתנו

וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום פה אמר אחיה ישראל אתה ידעת את כל התלואה אשר מצאתנו (כ"ד)

את כל התלואה.

יש להבין מדוע השתמש משה רבנו באותה הלשון **את כל התלואה**, גם לאדום וגם ליתרו.

וגם יש ליתן טעם מדוע שינה בלשון, **שלאדום**, הוא אומר אתה ידעת את כל התלואה אשר מצאתנו, [ולא אמר בדרך], וביתרו נאמר **ויספר משה** לחתנו **את כל התלואה**, אשר מצאתם בדרך.

ויובנו החילוקים והשינויים בלשון, על ידי הסבר המילה **תלואה**. שכן, לתלואה יש שתי משמעויות. אחת שהיא מלשון **לאה**. עיף, תשוש, ומרובה במאורעות. והשנייה מלשון **תלות**. דברים התלואים [תלויים] זה בזה.

לעומקו של מקרא פר' חקת

ולעומקו של מקרא רמז רמזו לו שמלאכו של עשו נכנע מפני יעקב אביהם, ובזכות זה הוציאנו הקב"ה ממצרים. כן עליו להיכנע מפניהם.

תלות, את כל התלאה אשר מצאתנו עוד מקדמת דנא, בעת קבלנו הברכות מיצחק אבינו.

^^^

וכן באומרם: נַעֲבְרָה נָא בְּאֶרְצָךָ לֹא נַעֲבֹר בְּשׂוֹדָה וּבְכָרֶם וְלֹא נִשְׁתָּה מִי בְּאֶרְצְךָ הַמִּלֵּךְ גִּלְגֵּל לֹא נִשָּׂה יָמִין וּשְׂמֹאל עַד אֲשֶׁר נַעֲבֹר גְּבוּלְךָ: [פסוק יז'] בזה רמזו לאדום דברים שהיו בין יעקב לעשו, באמור יעקב לעשו [פרשת וישלח] נַעֲבֹר נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עֲבָדוֹ וְנֹאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִשִּׁי לְרִגְלֵי הַמִּלְאָכָה אֲשֶׁר לִפְנֵי וּלְרִגְלֵי הַיָּלָדִים עַד אֲשֶׁר אָבֹא אֶל אֲדֹנִי שְׁעִירָה.

וְנַעֲבֹק אֶל-יְהוָה וְיִשְׁמָע קִלְגֹנוֹ וְיִשְׁלַח מַלְאָךְ וַיִּצְאֵנוּ מִמִּצְרַיִם וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּקִדְשׁ עִיר קִצָּה גְבוּלְךָ: {טז}

קִלְגֹנוֹ

חסר וא"ו. שרמזו לו [בראשית כז, כב'] את שאמר יצחק ליעקב, לפני שברכו: הקל קול יעקב והידיים ידי עשו.

ויש לעיין, ג' העברות אלו מה ירמזון בפסוק אחד: [פסוק יז] נַעֲבְרָה נָא, לֹא נַעֲבֹר, עַד אֲשֶׁר נַעֲבֹר גְּבוּלְךָ.

וכן הזכירו לו מה שדרש רבי ברכיה [בראשית רבה סה כ פרשת תולדות] כשהקול קול יעקב - בשעה שיעקב מצפצף בקולו בתפילה ובתורה אין הידים ידי עשו, אין ידי עשו שולטות.

ולעומקו של מקרא יש לומר נַעֲבְרָה נָא, בא לתקן מה שיצא מבטן אמו לפני יעקב, בסוף עיבורה.

וְיִשְׁלַח מַלְאָךְ וַיִּצְאֵנוּ מִמִּצְרַיִם

לֹא נַעֲבֹר בא לתקן ההשתחויות של יעקב לעשו (בראשית לג, ג') וְהוּא עֲבֹר לִפְנֵיהֶם וְיִשְׁתַּחֲוּ אַרְצָה שְׂבַע פְּעָמִים עַד-גִּשְׁתּוֹ עַד-אֲחִיו.

לפשוטו של מקרא נתכוון למשה רבנו, וכפי שפירש רש"י מלאך. זה משה.

עַד אֲשֶׁר נַעֲבֹר גְּבוּלְךָ בא לתקן מה שנלחם עם שרו של עשו במעבר יבק.

לעומקו של מקרא פר' חקת

הַמִּסְלָה סִקְלוּ מֵאֲבָן הָרִימוּ נֹס עַל הָעַמִּים:

וכאמרם לאדום, עתה אנו מְנוּעִים מלעבור דרככם כי כן צוה לנו ה', אבל יגיע היום שיתקיים בנו עֲבָרוּ עֲבָרוּ בְּשָׁעָרִים פָּנּוּ דָרֶךְ הָעָם סִלּוּ סִלּוּ הַמִּסְלָה. ולכן אמרו בַּמִּסְלָה נעלה בהא הידיעה, אותה מסלה שלעתיד לבוא, בה נעלה.

סִלּוּ סִלּוּ ואתם תסללו לנו את המסלה הזאת, סִקְלוּ מֵאֲבָן. מאב"ן נוטריקון מאב ובן. מבן אשר קבל ברכתו מאב "על חרבך תחיה", ולפנות הדרך לברכת יעקב, הרימו נס על העמים.

רק אֵין דָּבָר בְּרָגְלִי אֶעְבְּרָה. מאי ברגלי אעברה זה שאמר לו יעקב לעשו לרגל המלאכה ולרגל הילדים. ברגלי אלה שבעבורם דחיתי אותך, עם אלה אעברה, ואבוא לשפוט את הר עשו עם המושיעים בהר ציון.

ובאומרם וְנִתְּתִי מִכְרָם הזכיר לעשו דבר מכירת בכורתו. שאמר לו מִכְרָה כְּנֹם אֶת-בְּכֹרְתְךָ לִי. ועוד הזכיר לו שאמר גַּי עֵינֶךָ אֲנִכִּי, ולכן אמר לו בלשון תְּלָאָה שהוא לשון עייפות.

ועל דרך הסוד, אמרו לו דָרֶךְ הַמִּלָּךְ נִלְךְ, נִלְךְ הוא שם קדוש מע"ב שמות, וממונה על הנתינה של השפע, לכן אמרו דרך המלך נלך. יש לנו שפע מבוראנו ולא נצטרך לשתות מבארותיך.

לא נָטָה יָמִין וּשְׂמָאוֹל. ו' יתירה. המורה על רצון השם. שאם ירצה שנטה נָטָה. זה שאמרו רק אֵין דָּבָר. והתכוונו לומר לא נָטָה, רק אֵין דבר העומד בפני רצונו של מקום, שאם ירצה, נָטָה.

^^^

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אָדָם לֹא תַעֲבֹר בִּי פֶן בְּחָרֵב אֵצֶא לִקְרֹאתְךָ. (כ, יח')

בְּחָרֵב בַּה' א הידיעה. באותה חרב שברכני אבי על חרבך תחיה, בחרב הזו אצא לקראתך.

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בַּמִּסְלָה נַעֲלֶה וְאִם-מִיָּמִיד נִשְׁתַּה אֲנִי וּמִקְנִי וְנִתְּתִי מִכְרָם רַק אֵין-דָּבָר בְּרָגְלִי אֶעְבְּרָה (כ, יט')

בַּמִּסְלָה נַעֲלֶה רמז לו נבואת ישעיהו לעתיד לבוא (נז, יד) "עֲבָרוּ עֲבָרוּ בְּשָׁעָרִים פָּנּוּ דָרֶךְ הָעָם סִלּוּ סִלּוּ

לעומקו של מקרא פר' חקת

מפניהם. אלא מכיון שראו ישראל את ידו החזקה של הקב"ה על אדום, וכי כָּבְדוּ אדום, לא חששו, ולא טרחו לנוס, אלא ויט ישראל מעליו.

ועל דרך הצח, יִרְאָה בשימת לב כי יש טעם מפסיק בין וַיִּמָּאֵן לְאֲדוֹם, כזה: וַיִּמָּאֵן | אֲדוֹם. שבלי ההפסק נראה כביכול שאדום הוא הממאן, אך הטעם של ההפסק יורה האמת שהקב"ה הוא הממאן את אדום, עד עת וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהֶרֶץ צִיּוֹן לְשַׁפֵּט אֶת הָרָעָה וְהִתְנָה לִי הַמְּלוּכָה.

^^^

וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲדוֹם לֹא תַעֲבֹר בִּי וְגו' {כ,יח}

וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר {כ, כ}

לא תַעֲבֹר בִּי, לא תַעֲבֹר.

ויש לשאול, תרי זמני לא תַעֲבֹר למה לי. וי"ל שרצה לבטל מה שאמרו שירה על הים (בשלח, טו, טז) עַד-יַעֲבֹר עִמָּךְ ה' עַד-יַעֲבֹר עם-צִו קִנְיָתָ. ולכן וַיִּט יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיוֹ כי אמרו אין הצר שוה בנזק המלך. מיד, וַיִּסְעוּ מֵהָר הַהוּא בְּרֶגֶץ יָם סוּף לִסְבָּב אֶת אֶרֶץ אֲדוֹם.

^^^

והיינו דאמר לו את כל התְּלָאָה, ובזה התכוון גם ללשון הראשון שאמר ליתרו מלשון לאה ועייף. רק הוסיף אֶתְּהָ יְדַעְתָּ, שהרי אמרת בִּי עֲנֵה אֲנִי.

ועוד, על דרך הצח, המילה מְכַרְם תיחלק לשנים. מך - רם. שכאשר ישראל צריכין לאומות נעשה כביכול הקב"ה מך. כאומרו עמו אנכי בצרה. אך מאחר ואמרו שישלמו מכספם עבור לחמם ומימיהם, התקדש שם שמים רבבים ונעשה המך - רם.

^^^

וַיֵּצֵא אֲדוֹם לִקְרֹאתוֹ בָּעַם כָּבֵד וּבִיד חֲזָקָה. (כ,כ')

וַיִּמָּאֵן | אֲדוֹם נָתַן אֶת-יִשְׂרָאֵל עֲבָר בְּגִבְלוֹ וַיִּט יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיוֹ (כ,כא')

בדרך הפשט בעם כבד עם רב, וכיד חזקה של אדום.

ולעומקו של מקרא אמר בָּעַם כָּבֵד וּבִיד חֲזָקָה שהקב"ה נלחם להם באדום, כפי שעשה במצרים, והכביד את אופן מרכבותיו, ומנע מהם להרע בידו החזקה.

ועל פי זה יובן על נכון מדוע וַיִּט יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיוֹ. היה צריך לומר וינוסו

לעומקו של מקרא פר' חקת

את אותו הצער של טורח הדרך.

~~~~~

ספר מלחמת ה'

על כן נאמר בספר מלחמת ה' את זהב
בסופה ואת הנחלים ארנון (כא, יד')

ספר מלחמות ה' הוא ספר שתי
מלחמות. אחת היא מלחמתה של תורה
והשני הוא מלחמתה של תפילה.

את זהב בסופה, והב הוא אחד מע"ב
שמות הקדש, היוצאים מן הפסוקים
ויסע ויבא ויט (שמות יד, יט-כ-כא)
והוא השם הק' המשכין שלום ואהבה
ורעות בסופה של מלחמת התורה
והתפילה.

~~~~~

וְאֵת הַנְּחָלִים

וְאֵת הַנְּחָלִים אֲרֶנוֹן. היינו שני נחלים.
ומובא באוהב ישראל מאפטא, נחל
אחד הוא היוצא מר"ת נפשנו חכתה
לה', והוא אתערותא מלתתא לעילא,
והוא כנגד ספר מלחמת התפילה. ונחל
שני הוא היוצא מר"ת נוצר חסד
לאלפים, והוא שפע רחמים היורד

וּתְקַצֵּר נֶפֶשׁ הָעָם בַּדֶּרֶךְ

(כא, ד')

פירש"י: ותקצר נפש העם בדרך.
כל דבר הקשה על אדם נופל בו לשון
קצור נפש, ואין לו מקום בתוך לבו
לגור שם אותו הצער.

ויש לעיין, מתי אין לו מקום בתוך
לבו לגור שם אותו הצער, כשהלב ריק
מאמונה בהשגחת ה'. שכן האמונה
מכילה את הצער וממיסה אותו,
ובהעדר האמונה מתרבה הצער עד
בלי הכיל.

ואשר על כן נסמכה פרשיה זו עם
תלונתם על המן והנחשים השרפים כדי
להחזיר האמונה למי שנתרחק ממנה.

ולכן ציוה הקב"ה, עֲשֵׂה לָךְ שָׂרָף
וְשִׂים אוֹתוֹ עַל גֵּס וְהָיָה כָּל הַנְּשׂוּף
וְרָאָה אוֹתוֹ וְחָי וְחָי (כא, ח').
ואמרו חז"ל במסכת ר"ה וכי נחש
ממית או נחש מחיה, אלא לומר לך כל
זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה
ומשעבדים את לבם לאביהם
שבשמים היו מתרפאים. ועל ידי כך
ששעבדו את לבם לאביהם שבשמים,
יכול היה לבם להכיל ולגור בו שוב

לעומקו של מקרא פר' חקת

במי שענה אותם. והיינו הקב"ה.

~~~~~

לך אל נמלה עצל

ראה דרכיה וחקם

(משלי ו, ו')

נִיפּוֹ אֹתוֹ. (כא, לה') ברש"י: משה הרגו [לעוג] כדאיתא בברכות נד.: ולפי זה היה צריך לומר ויכה אותו. מאי נִיפּוֹ לשון רבים.

אלא יש לומר נִיפּוֹ - אלו הנמלים שנשלחו לחורר את ההר שמעל ראשו, כדאיתא במדרש, ויחד עם משה היכוהו. זה שאמר שלמה המלך לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחקם.

ויש לשאול מדוע קראו שלמה המלך להולך אצל נמלה - עצל. ולכאורה היה לו לומר הוראה לכל אדם, ובסתמא, לך אל נמלה ראה דרכיה וחקם.

אלא יש לומר כי כיוון בזה למה שהועלה ממעשה דר' יוחנן וריש לקיש (מובא בלעומקו של מקרא לחג השבועות) שהחיים ילמדו מן התורה ולא התורה מן החיים.

מלעילא לתתא. והוא כנגד ספר מלחמת התורה. וזה כוונתו ארנו"ן, ר"ת אראנו נפלאות.

שעל ידי ספר מלחמת התפילה מלמטה למעלה בסוד נפשנו חכתה לה', ובסימן של תנו עוז לאלקים, מתקיים בנו ספר מלחמתה של תורה מלמעלה למטה, בסוד נוצר חסד לאלפים, ובזה מתקיים בנו אראנו נפלאות.

~~~~~

במשענותם במי שענה אותם

באר חפרוה שרים פרוה נדיבי העם במחקק במשענותם וגו'. (כא, יח').

פירש רש"י לפשוטו של מקרא, שלא נזכר שמו של משה בשירה זו לפי שלקה בבאר, ומשלא נזכר שמו של משה לא נזכר שמו של הקב"ה.

ולעומקו של מקרא, ועל דרך הצח, י"ל שאע"פ כן נזכר משה ברמז באמרו במחוקק. וכן נרמז שמו של הקב"ה במלה במשענותם. שהוא נוטריקון

לעומקו של מקרא פר' חקת

וַחֲכָם. והוא כעין **מה שנאמר** (קהלת ז) **אֲמַרְתִּי אֲחֻכָּמָה** והיא רחוקה מִמֶּנִּי, **שגם** נמלה תוכל לו לעוג מלך הבשן בהיותה בשליחותו של מקום. **ואע"פ** שהם דבר והיפוכו. כיצד יתגבר החלש על החזק, **והטהור על הטמא**, והמח על הקליפה, אם לא ה' עשה כל זאת. **וכמובא בזה"ק פרשת יתרו** : וַרְזָא דָא, (איוב יד) מִי יִתֵּן טְהוֹר מִטָּמֵא [לא אחד?] קליפה ומוחא דא בְּדָא סְלִקָא. וְדָא קְלִיפָה לָא יִתְעָדִי וְלָא יִתְפַּר, עַד זְמַנָּא דִּיקוּמוֹן מִתִּין מְעַפְרָא, כְּדִין יִתְפַּר קְלִיפָה, וְנִהְיִר וְנִהְיִר בְּעֵלְמָא בְּלֹא סְתִימוֹ מְגוֹ מוֹחָא. וְכָאִין אִינוֹן צְדִיקָא בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאִתִּי.

ותרגומו: וְסוּד זֶה - {איוב יד} **מִי יִתֵּן טְהוֹר מִטָּמֵא.** קלפה ומח עולים זה בזה, וקלפה זו לא תזוז ולא תשבר עד הזמן שבו יקומו הטמאים מן העפר, אז תשבר הקלפה, ואז יאיר בעולם בלי סתר מתוך המח.

ובזה נעץ סוף הפרשה עם תחילתה. המים הטהורים שבסוף הפרשה [ואת הנחלים] עם המים הטהורים של אפר הפרה בתחילתה.

ללמדנו, מה פרה אדומה נאמר בה **אחכמה** והיא רחוקה ממני, שאין בה

לכן לכל אדם שחשקו בתורה לא נאמר לך אל נמלה. אלא לך אל **עמלה** של תורה. ראה דרכיה וחכם.

ורק המתעצל מעמלה של התורה לא יבין דרכיה, ולכן צריך הוא להבין דרך הבריאה המושפעת מן התורה. לך אל **נמלה**, עצל. אם לא קיימת לך אל **עמלה** [של תורה], **יתקיים בך לך אל נמלה.** לך אליה ותלמדך אורחות חיים.

וכן אמרו (ברכות מג:) אל יכנס באחרונה לבית המדרש שמא יקראוהו פושע, ופירש רש"י מאי פושע - עצלן.

שאם יתאמץ בעמלה של תורה יזכה ללמוד כל אורחות החיים ממנה.

ועל דרך הצח, מאי עצ"ל. שאמר לך **אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם.** עצ"ל הן אותיות עי"ן, צדי"ק, למ"ד.

שהצדיק ילמד מן התורה מעמלה של תורה. ואם **עצל** מללמוד בעיניו, הוא **צריך ללמוד ממה שיראה בעיניו מן הנמלה**, כיצד ה' פעל כל זאת וכיצד משגיח הוא על בראיו.

לעומקו של מקרא פר' חקת

הפטרת חקת

בספר שופטים פרק י"א

בביאור ההפטרה

ושייכותה לפרשה

על דרך הפשט נקבעה ההפטרה של מלחמת יפתח הגלעדי בעמון, בהקשר למלחמת סיחון המוזכרת בפרשה בצאתנו ממצרים וכו', כשיפתח מגולל לפני מלך עמון את כל התלאה אשר מצאתם בדרך וכו'.

ולעומקו של מקרא יש להבין ההקשר של ההפטרה גם **לתחילת** הפרשה, זאת חקת התורה. שהרי מקובלים אנו שכל פרשה ופרשה יש לה שייכות לשמה ולתחילתה.

ובשימת לב, נאמר **בזאת חקת התורה אדם כי ימות באהל**, ודרשו בו זה ת"ח הממית עצמו באהלה של תורה. ומובא **בתנחומא פרשת בחוקותי**, שיפתח לא היה בן תורה ולכן נדר מה שנדר. **וכלשון התנחומא: איש פי יפליא נדר בערךך נפשות. זה שאמר הפתוב: פרי צדיק עץ חיים ולקח נפשות חכם** (משלי יא, ל). אם יהיה אדם צדיק, ואף על פי

השגה כלל, כן מלחמות אשר לכאורה ידי מעשה אדם המה, גם בהן הכתיב הקב"ה על עצמו כנאמר מלחמות אני עשיתי, ואין בהן השגה לבשר ודם כלל. ככתוב בסוף הפרשה:

על כן נאמר בספר מלחמת ה' את יהב בסופה ואת הנחלים ארנון

לומר לך שהכל מעשי אלקים המה, בהשגחה פרטית של עיני ה' אלקיך בה מרשית שנה ועד אחרית שנה, וכפי שאמרו חז"ל (ברכות טז תוס' שם) על **סמיכות הפסוקים** מה-**טובי אהליך יעקב בנחלים** נט"ו וגו'. (במדבר כד, ה') כמובא בתחילת הקונטרס מדוע נסמכו **נחלים לאהלים** לומר לך מה נחלים מעלין את האדם **מטומאה לטהרה**, אף **אהלים** של תורה מעלין את האדם **מכף חובה לכף זכות**, והיינו **ספר מלחמות ה'** ספר מלחמתה של תורת ה' באהלה של תורה המשולה למים המפכים מנחל עליון לנחל תחתון לטהר את ישראל.

~~~~~

לעומקו של מקרא פר' חקת

הריקים, באה ההפטרה ללמד כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם ה' [ישעיהו נה, ח']. שהרי מצינו שנהג יפתח בגינוני מלכות על פי התורה שפנה לעמון בדברי שלום, אע"פ שהביאוהו הזקנים לפתוח במלחמה נגדם, ומאחר ולא השיבוהו בדברי שלום פתח עם בני עמון במלחמת גבורה בשם אלקי ישראל, ואף כי יצאו מבני אפרים כנגדו הכה בהם ללא רחם מתוך בטחון שהשכינה עמו, כאשר שם שמים שגור בפיו. ובכלל דבריו למלך עמון נתפרש גם מה שהתורה עצמה לא פירטה גבי מואב, באומרו: וגם אל מלך מואב שלח ולא אָבָה וגו'.

וכן זכה שתתחדש ההלכה על ידו: "עמון ומואב טהרו בסיחון". ופירושו: שאמנם אסור היה לבני ישראל לכבוש את שטחי עמון ומואב, אך לאחר שנכבשו על ידי סיחון מלך האמורי יכלו בני ישראל לכבושן ממנו, מכיוון שזכה בהם.

ועוד, שלא בכדי עשאו הקב"ה ליפתח **בכור לגלעד**, להראות כי נרדף על ידי אחיו על לא עול בכפו, ונתקיים בו **"וְהָאֱלֹהִים יִבְקֹשׁ אֶת נִרְדָּף"**. ואשר על

שהוא צדיק ואינו עוסק בתורה, אין בידו כלום. **אלא, פרי צדיק עץ חיים,** זו תורה, **שמתוך שהוא בן תורה, הוא למד היאך לוקח נפשות, שנאמר:** **ולוקח נפשות חכם.** שאם ידר לערף נפשות, הוא למד מן התורה היאך עושה. ואם אין בידו תורה, אין בידו כלום. בן את מוצא בִּפְתָח הַגִּלְעָדִי, מפני שלא היה בן תורה, אָבָד אֶת בְּתוֹ.

ולא רק שלא היה בן תורה כפי המדרש הנ"ל, אלא אף התאספו אליו אנשים ריקנים. ככתוב: **וַיִּתְּלָקְטוּ אֵל פִּתְחָה אֲנָשִׁים רִיקִים וַיֵּצְאוּ עִמּוֹ.**

ויש ליתן את הדעת מדוע יבחר ה' להושיע את ישראל ביד מי שאינו בן תורה, כדברי המדרש, ואף בידי מי שמתלקטים אליו אנשים ריקים, אשר מצאו בו לכאורה איש כלבבם, להיות כאחד הריקים.

ולעומקו של מקרא יש לומר כי נסתרים דרכי ה' ולו נתכנו עלילות ולא אָתְנוּ יָדָע עַד מָה, וכפי שדרשו חז"ל [עירובין יט.]. על הפסוק {שיר השירים ד, ג'} **כְּפֶלֶח הָרִמּוֹן רִקְמָה** אמר ר"ש בן לקיש אל תיקרי **רִקְמָה** אלא **רִיקְמִיךְ** שאפי' ריקנין שבך מליאין מצות כרימון. שאם חשבתו ליפתח כאחד

לעומקו של מקרא פר' חקת

ובזה ניתקן גם יפתח, וכן בת יפתח ניתקנה בביתו של רחב"ת אשר זכתה להינצל על ידי רבי מאיר בעל הנס, שהרי כבר "נשחטה" שלא כדין בימי יפתח, ועתה ניצלה על ידי ר' מאיר בעל הנס.

ועוד מובא על ידי החיד"א בשם ספר הליקוטים להאר"י ז"ל, שיפתח היה ניצוץ זמרי ובתו ניצוץ כזבי, ולפי שבראשונה מת על ידי שהיא הכשילתו באו כאן שנית שתייהרג היא על ידו, וכן מובא בחיד"א, שאמר יפתח: "אני גלגול זמרי שהיה נשיא ישראל ולא די לי שהרגני פינחס עוד אני הולך ומשפיל עצמי לפניו לבקש היתר לנדרי?!"

ועוד, כתב האריז"ל והביאו **באור החיים** הק' שרבי חנינא בן תרדיון היה **ניצוצו נבלע בקליפת שכם** ונגאל תחילה על ידי דינה, ונרמז בכתוב שאמר שכם בן חמור לבני יעקב, (בראשית לד כא) **"וְהָאֶרְצָא הִנֵּה רַחֵב"ת** **יָדִים, רחב"ת ראשי תיבות רבי חנינא בן תרדיון.**

יוצא איפוא, שדינה היא אם אסנת שילדה ליוסף את **מנשה** שילד את **גלעד** שילד את **יפתח** שילד את **בתו**

כן היה ה' עמו כמאמר דוד המלך [תהלים פט, כח'] **אף אני בכור אֶתְנַהֵי עֲלִיּוֹן לְמַלְכֵי אֶרֶץ:** ואף גם בזאת דומה היה לתחילת צמיחתו של דוד המלך אשר העיד בעצמו: **"מוֹדָר הָיִיתִי לְאֶחָי וְנִכְרִי לְבָנֵי אִמִּי"** [תהילים סט, ט], **ולבסוף מלך על ישראל.** ואף כי לא נהג נכון על פי התורה הק' בעניין הנדר עם בתו, הרי גם היא לפי החשבון של קורא הדורות מראש.

וליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא:

שכן מובא בסדר הדורות וכן מובא בספר גילגולי נשמות להרמ"ע מפאנו: שהיתה בת יפתח ראויה לסופה העצוב עוד מזמן תיבת נח, שהיתה גילגול של **אשת חם** שבניאופה עם שמחזאי [מבני הנפילים שנפלו מן השמים בימי דור אנוש יומא סז: ובמהרש"א נדה סא. שנאפה אם אחיה בנו של שמחזאי] נתעבר בה סיחון אחיו של עוג, והיא ניתקנה בביתו של ר' חנינא בן תרדיון שהיה גילגול של יפתח הגילעדי, שהיה הוגה שם ה' באותיותיו כאומרו [שופטים יא, לה'] **פְּצִיתִי פִּי אֶל ה' ,** ועל כן היה רחב"ת מעשרת הרוגי מלכות ונידון לשריפה עם ספר התורה,

לעומקו של מקרא פר' חקת

של תורה המשולה למים המפכים מנחל עליון לנחל תחתון לטהר את ישראל.
כן נזכה בקרוב לאליהו הגלעדי שיבוא ויטהרנו בב"א.

~~~~~

תיקון **לאשת חם** שהיא אמו של **סיחון** אשר בו טהר עמון אשר כבש **יפתח**.
נמצא שהכל חוזר אל השרש, על ידי קורא הדורות מראש.

ועל דרך הצח אך לפלא **שעמון ומואב** שנולדו על ידי טומאת בנות לוט מאביהן **טהרו בסיחון** שנולד בטומאת אשת איש **מאשת חם** שהיא גילגול בת יפתח, אשר חידש את ההלכה עמון ומואב טהרו בסיחון.

ואשר על כן נקשרת ההפטרה גם לתחילת הפרשה וגם ל**סיומה**, כמובא לעיל **בלעומקו של מקרא** גבי ספר מלחמות ה' את והב בסופה ואת הנחלים ומעשה הנמלים בעוג מלך הבשן. שהכל עניין אחד הוא, **של עמל התורה**. לומר לך שהכל מעשי אלקים המה, בהשגחה פרטית של עיני ה' אלקיך בה מרשית שנה ועד אחרית שנה, וכפי שאמרו חז"ל (ברכות טז תוס' שם) על **סמיכות הפסוקים** מה-טבו **אֶלְיָהוּ יַעֲקֹב בְּנֵי־לֵוִי נָטְיוּ וגו'.** (במדבר כד, ה') וכמובא בתחילת הקונטרס מדוע נסמכו **נחלים לאהלים** לומר לך מה נחלים מעלין את האדם **משומאה לטהרה**, אף **אהלים** של תורה מעלין את האדם מכף חובה לכף זכות, והיינו ספר מלחמות ה' ספר מלחמתה של תורת ה' באהלה